

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Osztályozás

Tárgy

02742

Hely

"1922"

Szerző:

Cím: *A magyar tudomány nyomorúsága* Kreimel Béla

Forrás:

Pesti Hirlap

Személy

Ryp.

1922. 4. 23

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Ol)

A magyar tudomány nyomorúsága

Tudósaink sorra nyilatkoznak azokról a nehézségekről, azokról fíradhatatlan küzdelmeikről, amelyeket a magyar tudomány munkásai folytatnak azért, hogy a súlyos politikai és gazdasági viszonyok között a magyar tudomány el ne pusztuljon. A trianoni béke egyik szomorú eredménye az elcsúszás, amelyet a magyar tudományos munkára mértek, erről és a magyar tudomány feladatairól, íme, az újabb nyilatkozatok.

Dr Bókay János

egyetemi rendes tanár, az Akadémia tagja.

A magyar orvostudomány munkásai a háborus évek alatt kifejlődött izoláltságot s a beállott nehéz viszonyokat nagyon megérezték. Két legnagyobb könyvtárunk, a budapesti kir. Orvosegyesület és a budapesti egyetem orvostudományi könyvtára a külföldi folyóiratoknak csak alig egy tizedrészét járathatja s a francia, angol, amerikai, olasz folyóiratok évfolyamai 1915 óta teljesen hiányoznak s azok pótlása ugyszólván lehetetlen. Hogy ez a tudományos buvárlatra nem előnyös, az kétségtelen.

Az egyetemi orvostudományi intézetek laboratóriumai szintén nagyon nehéz helyzetbe jutottak és szerencse, hogy az amerikai Rockefeller-alapítvány nagyoránnyal anyagi támogatása által laboratóriumainkat újra munkaképessé tudtuk tenni s újabb tudományos eszközök beszerzése által az intenzív buvárlatunkat újra felvehettük. Ezen nagyoránnyal segítség nélkül laboratóriumainkban a buvárlat munkája teljesen megállt volna. Örvenjétes, hogy azokat a tudományos összeköttetéseket, melyeket évek folyamán létrehoztunk, de a világháboru szétszakasztott, máris részben helyreállítottuk.

Cholnóky Jenő

egyetemi rendes tanár, a Magyar Földrajzi Társaság elnöke.

A trianoni „béka”, amit le kellett nyelnünk, tönkretette nemcsak nálunk, hanem Európa legtöbb országában a tudományos tanulmányozásokat s a tudományok előbbrevitelének lehetőségét. A többi tudománnyal együtt sújtotta a földrajzot is a publikálás nehézsége. De különösen keservesen érzi ezt a földrajz, a térkép-publikálás nehézségei miatt. Ma térképet rajzoltatni, színes nyomásban csak néhány száz példányban is kihozni: annyiba kerül, mint hánydan egy háromemeletes ház az Andrászu-uton.

De tudományunk művelése is meg van nyomorítva, különösen Magyarországon. Mi elvesztettük azokat a területeket, amelyeken a magyar geográfusok életük javarésztet áldozták valamilyen tanulmányra. Így pl én magam Erdély földrajzát kezdtem tanulmányozni s nagyszerű anyagom gyűlt egybe. Most ez megszakadt, a félig kész dolgok alig értékesíthetően hevernek szekrényemben s újra egy évszázadnak kell majd elmúlnia, amíg ezek a problémák újra valamelyik természetvizsgáló boicikése alá kerülnek. Mert az oláhoktól nem várhatunk semmit. Ők a háboru előtt sem tudtak semmi érdemlegeset produkálni, néhány ugynevezett tudósuk, pl. Murgoci ur inkább politizált, minthogy a földrajzzal foglalkozott volna s föllállított elméleti valóságos tudományos bohóságok. Ezentul sem fognak semmit sem csinálni, hisz a kolozsvári egyetem professzorai a pópák, néptanítók, sőt postások és bukott egyetemi hallgatók sorából kerültek ki.

A Felvidék, a Magas-Tátra, a Máramarosi Havasok, az Erdélyi medence, a Székely-hegyvidék, az Alföld déli része mind modern földrajzi felvétel alatt állott s íme, most ezek a tanulmányok mind megszakadtak.

Nagy bajunk, hogy a kolozsvári egyetem földrajzi intézetének pompás, magyar szemponthól összeállított gyűjteménye is, mintegy 5000 eredeti fényképlemezemmel együtt, mindenféle utazásomból, szintén az oláhok kezébe került. A gyűjteményre támaszkodott számtalan kutatás és most ez mind teljesen hozzáférhetetlen nekünk.

A földrajzi kutatásokat megnehezíti az, hogy az utazás kiváltnok, tudós embernek most majdnem lehetetlen. Talán legjobban szenved emiatt a földrajzi oktatás, mert eddig legfontosabb tanítóeszközünk volt az utazás. Most ez teljesen lehetetlen a fiatalság insége miatt. Még azt sem tudjuk a miénk, hogy a tanulmányi kirándulásra menő hallgatók kedvezményben részesüljenek utazás alkalmával. Még a nyomorok haza határain belül sem lehet utaz-

ni, mert meg a határokra túl! Hisz minden szomszédos országunkban azonnal lefűlelnék a geográfusok, mint spionok. Bárcsak tettünk volna miunk is így annak idején, a háboru előtt, amikor a párisi Sorbonne-egyetem földrajzianárát, De Martonne urat, határrendőrségünk Orsova vidékére letartóztatta s mi nagy tudósok, boldogult Lóczy Lajos mesteremmel meggyűjt jártunk utána, hogy kiszabadítsuk! De Martonne ur most lent volt Kolozsvárott és „beoktatta” a dászkalokat egy-két hónap alatt professzoroknak s ünnepeztette magát mint az elnyomott oláhok felszabadítóját!

Bizony, ma talán egyik tudományt sem sújtotta annyira földre a trianoni béka, mint a földrajzot! Sőt maga ez a szörnyű paránes a leggyalázatosabb arculesapása minden geográfiai igazságnak. Földrajzi hazugságokból építették fel földrajzi tudatlanság vakolta össze és földrajzi abszurdumokkal nyomorították meg Európa minden népét. Csak gazembereknek van Eldorádója ma Európában! Mennyire meglátszik ma, hogy a legfontosabb tudomány a földrajz s nálunk a középiskolákban még mindig a „torna” után következik rangban!

Grósz Emil

egyetemi tanár, a kir. magyar tudományegyetem 1. számú szemklinikájának igazgatója.

— A trianoni béka a magyar tudományos munkásságra súlyos, majdnem elviselhetetlen csapást mért. Két egyetemünk tanárainak Kolozsvárról és Pozsonyból menekülniök kellett s a legnagyobb nehézségek között emelnek Szegeden és Pécsen új hálókat a magyar tudományok. A külföldi folyóiratok s tudományos munkák beszerzése lehetetlenné vált a budapesti egyetemi könyvtárunk ma egyetlen francia, angol s olasz folyóirat sem jár, e hiány súlyos következményeket von maga után, mert munkásságunk színvonalának mértékét kell nélkülöznünk. A laboratóriumi munkát, mely a tudományos haladás előfeltétele, megbénítja az eszközök, a vegyi anyagok a kísérleti állatok szédületes magas ára, mely a béke áraknak több százszorososa. E helyzetben csak úgy segíhetünk, ha a tudomány munkásai német példára ösztönöznek s egyesült erővel igyekeznek azon, hogy a tudományos munka legnélkülözhetetlenebb eszkö-

zeit megszerezzük. Az elszegényedett állam az anyagi szükségleteket nem képes fedezni s így elsősorban a magyar társadalom kötelessége, hogy a tudomány segítségére siessen. A közegészségügyi, a chemiai, a fizikai laboratóriumok segítése a társadalom létérdeke.

— Ha értékes tudományos munkánkat sikerül a külföld tudományos világának ítélőszéke elé vinnünk, akkor az ő támogatásukra is számíthatunk. Az amerikai Rockefeller-alapítvány máris segítségünkre jött.

Kovács Alajos

miniszteri tanácsos, a magyar kir. központi statisztikai hivatal igazgatója, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja.

— A világháború előtt statisztikai tudományunknak sürű érintkezése volt a külfölddel. Statisztikai hivatalunk a világ összes statisztikai hivatalaival állandó csereviszonyt tartott fenn s világnyelveken is megjelenő kiadványainál Magyarország állapotainak helyes megismerése érdekében nem csekély munkát végzett a külföldön. A háború ezt a kedvező helyzetet alaposan megromtotta, a csereviszony a legtöbb állammal megszünt s a háború után csak nagysokára lehetett újra a csereviszonyt megindítani, amelyet a közlekedési nehézségek és a valutáris viszonyok még ma is nagyban akadályoznak. A háború előtt a Nemzetközi Statisztikai Intézetnek, amelynek főtitkársága Hagában székelt, két évenként voltak ülésai, ahol nagyjelentőségű megállapodások történtek a statisztikai adatgyűjtések, feldolgozások és közlések egyöntetűsége érdekében, ami a statisztika nemzetközi összehasonlíthatóságának alapja. A háború óta ezek az ülések is elmaradtak, amelyek már a személyes érintkezés révén is sokat használtak a nemzetek tudományos együttműködésének és kölcsönös megismerésének. Jelenleg a Népszövetség foglalkozik azzal a tervvel, hogy az egyes államok statisztikai szolgálatát egyöntetűen megszervezze, de ebben az irányban döntés még nem történt.

— Magyarország feldarabolása s általában Európa térképének radikális megváltoztatása a statisztikai tudományt különben is nagy nehézségek elé állította. Egészen új statisztikai adatokat kell összeállítani a területekről népességről, a különböző

gazdasági viszonyokról, amelyek nemcsak a háború következtében, hanem még inkább a határok erőszakos eltolása folytán gyökeresen megváltoztak. Mint hogy a legtöbb adatunk annak idején vármegyénként volt meg, a határt pedig szeszélyesen húzták meg a vármegyék egész során keresztül, igen nehéz a meghagyott terület összes viszonyairól pontos képet nyerni addig, míg magáról a megmaradt területeiről nem gyűjtetnek be a szükséges adatok. Akkor is meg lesz a nehézség abban, hogy az adatokat nem fogjuk tudni minden részletükben összehasonlítani a régebbi adatokkal, mert azokat csak részben lehet a megsemmisített országra összeállítani. Már pedig a statisztikának fontos szerepe az, hogy a fejlődést vagy a hanyatlást kimutassa, ezt pedig csak a teljesen megfelelő régebbi adatokkal való összehasonlítás teszi lehetővé.

— A magyar statisztikának fontos feladata lesz az is, hogy az elszakított területek népességi és gazdasági viszonyait az ugynevezett utódállamok statisztikájának szemügyre keresztül figyelemmel kísérelje. Sajnos, ezt a feladatot részint ez államok elzárkózása, részint pedig a statisztikai tudomány területén való elmaradottsága folytán alig tudja teljesíteni. Az utódállamok közül egyedül Csehország az, amelyből rendszeresen kapunk statisztikai kiadványokat. Románia és az S. H. S. állam, úgy látszik, annyira el van foglalva a pacifikálással, hogy nem ér rá statisztikát csinálni. Fájdalommal kell gondolnunk arra, hogy az integráns Magyarországának milyen tökéletesen működő adatszolgáltató szervezete volt. A népmozgalom főbb statisztikai adatait pl. a

lehető legnagyobb gyorsasággal havonként közölhetné a statisztikai hivatal az állami anyakönyvi hivatalok szinte perenyi pontossággal beérkező jelentései alapján az egész országról, még a társországokról is. Csonka-Magyarországon már másfél éve újra megindult az adatközlés ebben az irányban, de az elszakított területekről még eddig egyetlen hasonló adatot sem láttunk, pedig az egész kiépített adatgyűjtő szervezet ott van az utódállamok kezében, de úgy vannak vele, mint az elrablott mozdonyokkal, nem tudják használni.

Dr Kremmer Dezső a Fővárosi Könyvtár igazgatója.

A trianoni béke, mely a legyőzött államokat gazdaságilag teljesen tönkretette, megtorló hatásait máris kezdi éreztetni kulturális téren a győzőkkel szemben. A pénzügyi krízis, melynek a valuta leromlása is egyik szimptomája, tökéletesen elszigeteli a győzők kulturáit. A mai valutáris viszonyok között gondolnunk sem lehet arra, hogy francia vagy angol könyveket beszerezzünk. Ilyen módon az a veszély állott elő a győzőkre nézve, hogy sajátosságok nemzetli kulturájuk továbbfejlődéséről a legyőzött államok tudományos világa nem értesül. Ez a veszély távolról sem kicsinyelhető. Ők maguk is jól érzik ezt és igyekeznek is a békeszerződések okozta kulturális kárait valamelyest pótolni. Missziók és tudományos egyesületeik útján apró ajándékozgatásokkal kísérlék meg a hiba helyreállítását. Ezek az ajándékozók azonban, természetesen nem pótolhatják a tudományos intézetek szisztematikus beszerző munkáját, lévén egész akciójuk kapkodó és rendszertelen. A nagy legyőzetésben szomorú társunk, a hatalmas Németország, szellemi termelését, a német pénznek a miénkéhez hasonló alacsony árfolyama miatt, sikerül nyomon kísérnünk. Legközelebb megjelenő közleményünk új beszerzésünkről a német szellemi termelésnek hatalmas körvonalait fogja dokumentálni, az új erőre kapott, megéledt magyar tudományosságáé mellett.

A tudomány nevében, mely nem ismer ellenségeskedést, sajnálunk kell a győzők szellemi termelésének nélkülözését, de mi mégis csak megszűnünk válaahogy nélkülük. Talán eljön még az idő, amikor keservesen sajnálni fogják azt a körülményt, hogy kulturájuk határából egyetlen békejükkel kirekesztették legyőzötteiket.

Dr Márki Sándor

a szegedi egyetem tanára történetirő, akadémikus.

Általában véve osztozom ugyan a husvétii számban nyilvántított aggodalmakban, de azt hiszem, a segítség közelebb van, mint a legnagyobb elkedvetlenedés idején közönségesen hisszük, mert bajunk nemzetközi, nem csupán nemzeti s nem valószínű, hogy az egész világ hajlandó volna visszatérni a középkori káosz kárvveihöz. Könyv s a tudomány és

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző:

Cím:

Forrás:

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy

027.4

Hely

(439 Bp)

Idő

"1922"

Személy

Helyszám

Közp. nyomt. XX. cs. 23. sz.

Székesfővárosi házi nyomda 1920

az irodalom egyéb eszközei, valamint a pénz közt a helyes arányok előbb-utóbb helyreállnak a nemzetközi forgalomban. Ami pedig a nemzeti irodalmat és tudományt illeti: tekintünk a teláncolt Erdély felé, mit tud ott alkotni a hasonlíthatatlanul nehezebb körülmények közt levő maroknyi magyarság! Könyveket, szemléket, hírlapokat, tankönyveket adnak az írők határtalan lelkesedéssel s az elnyomott magyarság határtalan áldozatkészségével. Ott már is előcsóbb a könyv, mint az anyaországban s erősebb, lüktetőbb a nemzeti érzés, mint itten: ez az érzés olyan író- és olvasó nemzedéket nevel Erdélyben, amely nem sópáncodlik, hanem tesz és alkot, mert tudja, a párisi egyéb nyomoruságokból is megtanulta, hogy az irodalom hajója hánykódik, de nem merül el. Kishitű emberek a bajokon sohasem segíthetnek.

Winkler Lajos

egyetemi rendes tanár, kémikus, az Akadémia rendes tagja.

Nehéz viszonyok közé szorított bennünket Magyarország megcsonkítása, de a tudományt még szétdarabolásunk megcsonkítása, de a tudományt még szétdarabolásunk sem tudta megölni, hanem legfeljebb nehezebbé tette annak művelését. Legnagyobb hiány nem az anyagban van, amelyet megfelelő felhasználás, kellő takarékos gazdálkodás mellett még megtudunk valahogy szerezni. A tudomány jelenleg legnagyobb baja az irodalom hiánya, a tankönyvek hiányos, kimerítő árágasága. A szakkönyvtárak hiányosak

és a jelenlegi dotacio mellett nem tudunk újabb könyveket beszerezni. Legujabban ezt a dotációt valamelyest felemelték ugyan, ami talán kissé enyhíteni fogja tudományos irodalmunk fogyatékoságát. A felszerelések az irodalom és anyag hiánya mellett az ifjuságot a maga gazdasági gondja is gátolja, studiumának nyugodt folytatásában, pedig az egyedüli eszköz a kultúra, amellyel megcsonkításunk ellenére is dokumentálhatjuk a művelt nyugat előtt morális fölényünket és még is tesszük minden lehetőt, hogy kulturailag ne süllyedjünk le a Balkán sívójára.

— Igyekszünk érintkezésbe lépni a nyugati kulturális centrumokkal és én a magam részéről azt a módját választottam a magyar kultúra fölénye dokumentálásául, hogy tudományos cikkeket helyezek el a külföldi szakmunkákba, amelyekben azután minden alkalommal magyar tudósokra, mint forrásokra hivatkozom. Ilyen formában nem felejt el minket a külföld, hanem észreveszi és közvetlenül is tapasztalja, hogy Magyarország él, dolgozik és kultúrája a nyugati kultúrákkal egyenlő magas fokon áll.

— Bajunk az van, de nem szabad sírnunk, mert ezzel nem használunk magunknak. Habár most kevésbé jó helyzetben is vagyunk, azért bízunk kell a jobb jövőben. A nagy nehézségek ellenére is optimisztikusan kell feljogni a helyzetet, mert ennek az ellenkezője ekkedvetlenülene bennünket és elvinné a további munkától való energiánkat. Egy biztos, hogy így nem maradhat és azon vagyunk, hogy a jobbat, Nagy-Magyarországot megint elérhessük.